

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА З ОГЛЯДУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Громова А.Є., Крамаренко К.В., Рудик Т.О.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті висвітлено теоретичні питання з оцінки фінансового стану підприємства. Обґрунтовано систему показників для аналізу фінансового стану підприємства з огляду ефективності використання фінансових ресурсів. Проведено оцінку важливості систематичного аналізу фінансового стану підприємства. Розглянуто основні методи оцінювання фінансового стану підприємства, а також запропоновано напрямки удосконалення аналізу платоспроможності підприємства.

Ключові слова: фінанси підприємств, фінансовий стан підприємства, ліквідність підприємства, аналіз фінансової стійкості підприємства, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Проблематика даної статті заснована на низькій якості фінансової роботи підприємств, та на не систематичному характері фінансового аналізу, тобто підприємства починають робити поглиблений та постійний аналіз вже після виникнення проблем у їх діяльності.

Постановка завдання. В ході роботи було розглянуто методику аналізу фінансового стану підприємства, а також обґрунтовано систему показників фінансового стану підприємства з огляду ефективності використання фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки фінансового стану підприємства знаходить своє відображення в багатьох працях науковців. Серед них відомі наукові роботи вітчизняних авторів, зокрема, такі: А.В. Ковалевської, Т.Д. Косової, Л.В. Кузьменко, Р.Г. Майстро, Т.П. Ніколаєвої, А.М. Поддєрьогіна. Також існує велика кількість зарубіжних науковців, які розглядають дану проблематику, а саме: Ю. Брігхем, Дж. Кеннон, Г.Г. Кірейцев, Р.С. Сейфулін, Р. Сміт, Р. Фоулк.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні роки в Україні відбулись і відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені процесами розбудови ринкової економіки. Попри всі труднощі та суперечності перехідного періоду, зміцнюється і набуває цілісності та адекватності правова база фінансово-кредитних відносин у суспільстві стосовно нових економічних реалій.

Ці умови вимагають від суб'єктів підприємництва, фахівців, які працюють на підприємствах і забезпечують їхню фінансову діяльність, глибокого опанування науки про фінанси підприємств і водночас підвищення своєї компетентності у нормативних актах, що регулюють практику фінансових відносин. Саме це і створює підґрунтя для кваліфікованої оцінки фінансового стану підприємства, фінансової ситуації в господарстві країни в цілому, прийняття ефективних управлінських рішень, без чого шанси на успіх у конкурентній ринковій боротьбі значно зменшуються.

Під час проведення дослідження підходів до визначення поняття «фінансовий стан підприємства» отримано ряд наукових визначень. Найбільш змістовними з них є наступні:

1) Автор навчального посібника «Фінансовий аналіз» Косова Т. Д. [3, с. 127] вважає: «найбільш економічно обґрунтованим та об'єктивним є ви-

значення фінансового стану як результату взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, який визначається сукупністю факторів, пов'язаних зі звичайною діяльністю підприємства»;

2) Автор Кузьменко Л. В. [4] вважає, що «фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів»;

3) На думку Ніколаєвої Т. П. [6] «фінансовий стан підприємств характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів. У ринковій економіці фінансовий стан підприємства відображає кінцеві результати його діяльності, які цікавлять не тільки працівників підприємства, але і його партнерів, державні, фінансові, податкові та інші органи».

Але, на нашу думку, найбільш точне пояснення цього поняття наведено автором в статті «Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства» Майстро Р. Г. [5, с. 165]: «фінансовий стан підприємства – це дуже важливий критерій його успішності, який показує вміння підприємства вдало керувати фінансовими операціями, зокрема вчасно проводити грошові розрахунки, та характеризується сукупністю показників, які відображають кінцеві результати його діяльності, в яких в свою чергу заінтересовані усі люди, пов'язані з діяльністю підприємства».

Аналіз фінансового стану підприємства може проводитись за чотирма методиками:

1) На основі Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121 [1];

2) Аналіз за допомогою коефіцієнтів;

3) Аналіз на підставі результатів попередніх років;

4) Аналіз на підставі даних галузевих показників.

Фінансовий аналіз діяльності підприємства – це комплексне вивчення фінансового стану під-

приємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними бухгалтерської (фінансової) звітності підприємства [1].

Метою фінансового аналізу підприємства є оцінка фінансового стану підприємства на останню звітну дату з урахуванням динаміки його змін, які склалися за результатами господарської діяльності підприємства за два останні роки; визначення факторів, що вплинули на ці зміни, та прогнозування майбутнього фінансового стану підприємства.

Основним джерелом інформації для фінансового аналізу є бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства за два останні календарні роки та останній звітний період.

Треба зазначити, що в певних випадках для аналізу фінансового стану підприємства замало тільки бухгалтерської звітності. Тому НП(с)БО передбачає складання приміток до форм бухгалтерської звітності, які дають змогу зовнішнім користувачам фінансової інформації докладно ознайомитися з фінансовим станом підприємства.

Фінансовий аналіз підприємства складається з таких етапів:

- оцінка майнового стану підприємства та динаміка його зміни;
- аналіз фінансових результатів діяльності підприємства;
- аналіз ліквідності;
- аналіз ділової активності;
- аналіз платоспроможності (фінансової стійкості);
- аналіз рентабельності [1].

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження своїх відносин з підприємством або встановлення таких відносин. У кожного з партнерів підприємства – акціонерів, банків, податкових адміністрацій – свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів.

Зрозуміло, що в підтримуванні стійкого фінансового стану зацікавлене передусім саме підприємство. Однак такий фінансовий стан формується в процесі взаємовідносин будь-якого підприємства із постачальниками, покупцями, акціонерами, банками та іншими юридичними і фізичними особами. Інша річ, що безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, котрі завжди мають можливість вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес.

Отже, необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива.

Для проведення аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства використовують різноманітні методи.

Виділяють такі основні методи оцінювання фінансового стану:

1) Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок певних коефіцієнтів підприємства, які показують як впливають певні фактори на його фінансовий стан. Недоліком такого методу можна вважати трудомісткість. Такий метод можна застосовувати лише підприємствами, які мають час, для обробки таких результатів.

2) Комплексний метод виявляє проблемні напрями в діяльності підприємства, а також допомагає знайти причини, що їх зумовлюють. Недоліком цього методу є його трудомісткість (як і в коефіцієнтному методі) і відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів. Це унеможливає використання даного методу на практиці.

3) Інтегральний метод ґрунтується на розрахунку інтегрального показника. Розрахунок такого інтегрального показника відбувається на базі узагальнювальних показників рівня платоспроможності, фінансової незалежності, якості активів тощо. Даний метод оцінки застосовується тоді, коли фінансовий стан необхідно виміряти якимось один сукупним (інтегральним) показником [2, с. 166]. Недоліком є виникнення певної неузгодженості понять «ліквідність» та «платоспроможність».

4) Беззбитковий метод базується на ролі операційного важеля у формуванні результатів діяльності підприємства, на можливості управління його витратами й результатами з метою досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва. Критерієм оцінки фінансового стану підприємства в цьому випадку виступає запас фінансової міцності підприємства, тобто виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порогу рентабельності.

Отже, чим вищий запас фінансової міцності у відсотках, тим стійкіший фінансовий стан підприємства. Даний метод є сучасним та практичним тому, що він включає беззбитковість (базовий аспект діяльності підприємства) та витрати. Недолік даного методу – він не враховує такі критерії оцінки, як конкурентоспроможність, кредитоспроможність, ринкова і ділова активність. Рівноважний метод базується на понятті ліквідності й оцінці фінансового стану підприємства з позицій досягнення рівноваги у сфері господарсько-інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [7, с. 435].

Ідеальна фінансова рівновага підприємства виникатиме за умови рівності результатів господарської та фінансової діяльності. Реалізація даного методу дала змогу встановити певні типові ситуації фінансового стану підприємства та розробити відповідні загальні рекомендації, що допоможуть досягнути фінансової рівноваги, що є надзвичайно цінним саме для даного методу. Але, недолік даного методу – неможливість урахування стану підприємства в конкретному, діловому, кредитному і ринковому середовищах.

За допомогою оцінки майнового стану підприємства є можливість визначити абсолютні й відносні зміни статей балансу за визначений період, відслідкувати тенденції їхньої зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дає можливість оцінити ефективність використання фінансових ресурсів на основі розрахунку показників рентабельності виробництва,

Показники ліквідності [1]

Показник	Зміст та алгоритм розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт покриття	Розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань	1,0-2,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами	більше 0,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно	0,2 і більше

реалізації продукції, основних засобів, власного капіталу, також дозволяє дослідити структуру фінансових результатів діяльності підприємства, визначити фактори, що вплинули на формування величини чистого прибутку (збитку) підприємства як результату ефективного або неефективного використання фінансових ресурсів.

Оцінка майнового стану полягає у розрахунку показників, що характеризують виробничий потенціал підприємства: коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів та коефіцієнт вибуття основних засобів.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за даними балансу, шляхом розрахунку коефіцієнта покриття, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу, та дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання (табл. 1).

Дані показники можна розглядати також в контексті ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Зокрема, якщо, наприклад, коефіцієнт абсолютної ліквідності більше нормативного значення (0,2 і більше), можна зробити висновок про надмірні залишки грошових коштів на рахунках і в касі підприємства, що свідчить про неефективне використання грошових коштів та їх еквівалентів. В той час як грошові кошти не використовуються, вони могли обертатись і принести додатковий дохід підприємству.

Якщо коефіцієнт швидкої ліквідності перевищує нормативне значення (більше 0,5), при значенні показника абсолютної ліквідності в межах нормативного значення, то це свідчить про наявність на підприємстві надмірних сум несплаченої дебіторської заборгованості, що також свідчить про неефективне використання фінансових ресурсів.

Значне перевищення оборотних активів розміру короткострокових зобов'язань також не бажане і свідчить про неефективне використання підприємством свого майна.

Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, ефективність використання фінансових ресурсів як в цілому так і в розрізі окремих складових. Здійснити це можна за допомогою аналізу швидкості обертання фінансових ресурсів підприємства.

Висновки з проведеного дослідження і перспективи. Отже, фінансовий стан підприємства – це один із критеріїв його успішності, що показує вміння підприємства розумно та вдало керувати фінансовими ресурсами, характеризується сукупністю показників (коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, фінансових результатів), які відображають кінцеві результати його діяльності. В цих результатах його діяльності і повинні бути зацікавлені усі суб'єкти, які пов'язані з діяльністю підприємства.

Стійкий фінансовий стан будь-якого підприємства напряму залежить від ефективності використання його фінансових ресурсів. Для проведення аналізу фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів існують різні методи (коефіцієнтний, комплексний, інтегральний та беззбитковий).

На основі даного дослідження було запропоновано такі перспективи: проведення систематичного аналізу фінансового стану підприємства, залучення зовнішніх (внутрішніх) аудиторів для перевірки фінансового стану підприємства, а також вміння вдало управляти фінансовими ресурсами підприємства. Систематичний та якісний аналіз фінансового стану, в тому числі проведений зовнішніми (внутрішніми) аудиторами, дасть змогу вчасно отримати інформацію про недоліки у функціонуванні підприємства, а також надати необхідні рекомендації щодо стабілізації або поліпшення фінансового стану підприємства. За результатами проведеного дослідження фінансового стану можуть бути запропоновані варіанти більш ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

Список літератури:

1. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>
2. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. В. Ковалевська, С. І. Асеев // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 163-169. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46
3. Косова Т. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Т. Д. Косова. – К.: Центр учбової літератури. – 2013. – 440 с.
4. Кузьменко Л. В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л. В. Кузьменко, В. В. Кузьмін, В. М. Шаповалова. – Вид-во Олді-плюс. – 2003 р. – 240 с. – Режим доступу: <http://www.bookz.com.ua/10/0007.htm>

5. Майстро Р. Г. Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства / Р. Г. Майстро, А. А. Позднякова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 20 (993) – С. 163-168.
6. Николаева Т. П. Финансы предприятий / Т. П. Николаева. – М.: Вид. центр ЕАОИ. – 2003 – 158 с. – Режим доступа: <http://www.ec-study.com/ua/literature/b001166.htm>
7. Поддєрьогін А. М. Финансы предприятий: підруч. / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк. – 6-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

Громова А.Е., Крамаренко Е.В., Рудик Т.А.

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університету

АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТЕ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ

Аннотация

В статье рассмотрены теоретические вопросы оценки финансового состояния предприятия. Обоснована система показателей для анализа финансового состояния предприятия с учетом эффективности использования финансовых ресурсов. Проведена оценка важности систематического анализа финансового состояния предприятия. Рассмотрены основные методы оценки финансового состояния предприятия, а также предложены направления совершенствования анализа платежеспособности предприятия.

Ключевые слова: финансы предприятий, финансовое состояние предприятия, ликвидность предприятия, анализ финансовой устойчивости предприятия, финансовые ресурсы.

Gromova A.E., Kramarenko K.V., Rudyk T.O.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS OF ENTERPRISE FINANCIAL CONDITION IN THE CONTEXT OF EFFECTIVE USE OF FINANCIAL RESOURCES

Summary

In the article there are theoretical question about the financial situation of the company. The system of indicators for the analysis of financial condition of the company were suggested in view of efficiency of financial resources. Reviewed importance of a systematic analysis of the financial condition of the company. The main methods of evaluating financial condition were reviewed. And ways of improvement of financial analysis company were proposed.

Keywords: corporate finance, company's financial condition, company's liquidity, analysis of company's financial stability, financial resources.